

Kuvat: Maanmittarikillan arkisto.

OIKEA-AIKAINEN SYNTYMINEN?

Maanmittarikillan ja maanmittari- profession ensiaskeleet

Tiina Törnqvist

Ihmisillä, jotka kuuluvat samaan moderniin ammattiprofessioon, on yleensä myös yhtäläinen koulutus ja näin samankaltaista tietoa, minkä kautta tarkastella yhteiskuntaa. Ammattiprofessiot ajavat jäsentensä etuja ammatillisissa ja yhteiskunnallisissa asioissa, mutta myös asettavat tietyt rajat ja toimintaperiaatteet, joiden puitteissa ammattikuntaan kuuluvien oletetaan toimivan ja ammattiaan harjoittavan.¹ Ammattikuntaa ei voi keinotekoisesti muodostaa, vaan se syntyy koulutuksen, tradition ja tarpeen kautta pitkän aikavälin kuluessa. Henrik Haggrénin mielestä maanmittareita voi kutsua ammattikunnaksi koska heitä sitoo toisiinsa koulutustausta ja asiantuntemus, he erottuvat sekä ympäristöstään että muista samalla toimikentällä työskentelevistä.²

Kaiken alku

Insinööriprofession alku Suomessa yleensä ajoitettu 1600-luvulle. Kuitenkin jo keskiajalla toimi henkilöitä sellaisissa insinööritaitoja vaativissa tehtävissä, että heidän voidaan hyvinkin katsoa edustaneen professiotaan yksityishenkilöinä. Varsinaisen ammattiprofession puuttumiseen vaikuttivat lähinnä yhtenäisen koulutuksen ja ammattijärjestöjen puute.³ Vuonna 1633, viisi vuotta Ruotsin maanmittauslaitoksen perustamisen jälkeen, saapui Ruotsista Suomeen ensimmäinen varsinainen maanmittari, Olof Gangius. Ennen häntä olivat työhön kykenevät, yleensä yhteisössä jo arvostetun aseman saavuttaneet henkilöt toimittaneet kylissä tarpeelliset mittaukset. Vasta nyt saivat maanmittarit kamarikollegiolta tarkat ohjeet. 19. kesäkuuta 1633 päivätyn ohjeen mukaan heidän tuli "...vuositain, niin pian kuin maa tulee paljaaksi, alkaa työnsä ja ahkerasti mitata kunkin kylän maat, sekä pelloit että niityt."⁴

Maanmittareiden työnsä oli raskas. Varsinainen työnsä sijaitsi usein kaukana kotoa, työnsä vaati matkustamista alkeellisissa oloissa ja edellytti yöpymistä talon isännän tarjoamissa puitteissa, jotka eivät aina olleet edes välttävät. Työmäärä lisääntyi jatkuvasti ja mittarit joutuivat muiden töiden ohessa huolehtimaan painojen ja mittojen vakaamisesta. 1746 valmistunut Ruotsin päämaanmittauskonttorin tarkastajan Jacob Faggotin teos *Svenska landbrukens hinder och hjälpl* ja sitä seurannut, samoihin aikoihin alkanut isojako työllisti ammattikuntaa enemmän tai vähemmän lähes kahdensadan vuoden ajan. Isojako myös kuumensi tunteita

siinä määrin, että maanmittareilta vaadittiin melkoisesti diplomaattisia kykyjä saadakseen aikaan kaikkia osapuolia tyydyttäviä ratkaisuja. Työnsä laajeni myös kaupunkeihin. Maanmittareiden toimenkuvaan tuli mukaan kaupunkien asemakaavojen ja kylittäisten tiluskarttojen laatiminen. Osittain niiden pohjalta suunniteltiin laajaa, koko valtakunnan käsittävää karttateosta. Karttoja laadittiin myös 1680-luvulla aloitettujen veronpanomittausten sivutuotteina.⁵

Vaikka maanmittarit kuuluivat insinöörrikuntaan, poikkesi heidän työnsä huomattavasti niistä insinöörialoista, jotka suuremman yleisön silmissä edustavat yleensä insinööritieteitä. Ennen kuin maanmittauksessa käytettävät apuvälineet kehittyivät ja ennen kuin ne tavoittivat Suomessa työtä tekevät joskus 1600-luvun loppupuolella, joutui mittari usein työskentelemään luottaen omaan silmämääräiseen arviointikykyynsä. Visuaalisen arviointikyvyn lisäksi työnsä vaati matemaattista lahjakkutta, jotta maanpinnan muodot tulivat oikein kartoitetuksi.⁶ Maanmittareilta vaadittava visuaalinen lahjakkuus ei rajoittunut ainoastaan matemaattisille kaavoille annettuun konkreettisempaan muotoon. Karttojen piirtäminen vaati tarkkaa värisilmää. Karttojen tuli myös antaa katsojalle sosiaalista ja yhteiskunnallista kuvaa alueen kehityksestä.

Maanmittareiden tekemistä kartoista tuli Ruotsi-Suomelle tärkeitä niin yhteiskunnallisen tilanteen seuraamisen kuin sotilaallisen puolustuksen ja strategioiden suunnittelun kannalta. Kuten Karl-Erik Michelsen kirjassaan mainitsee, tuli maanmittareiden kyetä tuottamaan virkamiehille taloudellises-

ti merkittävää tietoa, minkä lisäksi karttojen avulla voitiin hallita ja kontrolloida laajan valtakunnan eri osia.⁷ Tämä lienee ollut syynä silloinkin, kun Kustaa II Aadolf antoi päämatemaatikko Anders Burelle tehtäväksi laatia *synopsiksen*. Siitä tuli käydä ilmi kylien, pitäjiä, metsien ja niittyjen sijainnit, minkä luontoisia tilat olivat ja miten niitä voisi parantaa. Samoin esityksessä tuli olla suositeltujen parannusten kustannus- ja hyötyarvio.⁸

Ojasta allikkoon

Maanmittareiden asema yhtenä maan vanhimmista ammattikunnista ei kyennyt ajan mittaan takaamaan heille kilpailukykyistä sosiaalista ja taloudellista nousua. Aseman vakiintumisen ja toi-

minnan laajentumisen myötä luotiin maahan myös alan hallinnollinen koneisto. Maanmittausalan erikoistehtävien suorittaminen vakiintui tänne lähetettyjen komissionien työksi. Niiden johto uskottiin maanmittauslaitoksen päällikön alaiselle johtajalle, tirehtöörille. Tirehtööri teki myös erinäisiä tarkastusmatkoja Suomen maakunnissa, antoi lausuntoja ja seikkaperäisiä selontekoja maaherroille maanmittausten kulusta. Suomen ensimmäisenä maanmittaustirehtöörinä toimi vuosikollegio- maanmittari Olof Ernström (k. 29.8.1750). Komissionin toimipaikka oli Vaasassa vuoteen 1774 asti. Tällöin sai silloinen maanmittaustirehtööri Eric Wetterstedt (myöhemmin Kustaa III:n aateloimana af Wetterstedt) luvan konttorin siirtämiseen Turkuun, jonka hän sijaintinsa puolesta katsoi otollisemmaksi.⁹

Kuva: Maanmittarikillan arkisto.

Suomen sodan jälkimainingeissa vaikeutui maanmittareiden toiminta Suomessa, eikä Ruotsin päämaanmittauskonttorista ollut enää apua. Pian Venäjään liitetyn Suomen suuriruhtinaskunnan ensimmäisen kenraalikuvernöörin Yrjö Maunu Sprengtportenin määräyksestä tehtiin suunnitelmia eri hallinnonalojen järjestämiseksi. Erinäisten väliaikaisten järjestelyjen ja osin täydellisen sekasorron jälkeen perustettiin Turkuun (vuodesta 1821 Helsingissä) ylitirehtöörin johtama päämaanmittauskonttori 1812 (vuodesta 1848 maanmittauslaitoksen ylihallitus). Se vastasi toiminnaltaan Ruotsin maanmittauskonttoria. Suomen maanmittaushallinto pääsi ammattimiesten käsiin samalla kun varsinaiset maanmittarit joutuivat perusteellisemmän valvonnan alaisiksi. Päämaanmittauskonttorin ensimmäisenä ylitirehtöörinä toimi Abraham Nordenstedt.¹⁰

Suunnitelmat maanmittauslaitoksen uudelleen järjestämiseksi syntyivät vuonna 1863 sen jälkeen, kun vuodesta 1851 yhdistettyinä olleet maanmittaus- ja metsähallinto erotettiin toisistaan.¹¹ Ensisijaisen tärkeänä pidettiin maanmittareiden palkkauksen ja maanmittausvirkamiehistön lukumäärän lisäämistä. Maanmittarikunnasta suunniteltiin virkamiehistöä, jonka panos maan yleisen elinkeinoelämän kohentamisessa tulisi olemaan merkittävä.¹²

Perinteistä ja hyvin organisoiduista hallinnollisista puitteista huolimatta ei maanmittareiden ammattikunnan maine aina ollut kehuttava. Palkkaus oli keho eikä isäntien tarjoama yöspito tuonut siihen mainittavaa lohdutusta. 1630-luvulla maanmittareiden vuosipalkka oli 300 hopeatalaria – silloin kun

se maksettiin. Valtion kurjan rahatilanteen vuoksi joutuivat maanmittarit peräämään saataviaan usein jopa vielä vuosien kuluttua. Maanmittari Lars Schroderuksen tiedetään käyneen vielä eläkkeelle siirtymisen jälkeen Tukholmassa vuonna 1664 peräämässä palkkaansa vuodelta 1653. Onni ei ollut myötä. Schroderukselle annettiin ikäänkuin lohdutuksena 30 talaria matkarahoiksi, jotka nekin hänen tosin oli myöhemmin maksettava takaisin.¹³

Muodollisesti vahvistetusta vuosipalkasta huolimatta oli osa mittarikuntaa vielä pitkälle 1700-luvulle osin sitä tarvitsevan väestön palkkaama. Vasta kun Suomesta tuli osa Venäjän keisarikuntaa, alkoi kehitys alan hallinnollisten puitteiden järjestämiseksi. Samanaikaisesti alkoi näkyä todellisia pyrkimyksiä maanmittareiden taloudellisen ja osin yhteiskunnallisenkin aseman kohentamiseksi. Keinona oli palkkajärjestelmän selkeyttäminen. Päämaanmittauskonttorin työntekijöiden osalta vahvistettiin vuosipalkat. Ne pyrittiin saamaan vertailukelpoisiksi muiden vastaavantasojen keskusvirastojen palkkausten kanssa. Vuonna 1817 saivat Suomen 56 komissionimaanmittaria vahvistetun 150 hopearuplan vuosipalkan. Vuotta myöhemmin maanmittarit saivat virka-arvon ja viran mukaisen virkapuvun. Maanmittareista tuli todellisia valtion virkamiehiä. Samalla luotiin apurahajärjestelmä maanmittausalalle aikovia varten. Tämän oletettiin lisäävän nuorten miesten kiinnostusta alaa kohtaan.¹⁴

Kaikista 1800-luvulla tehdyistä lupaavista parannusyrityksistä huolimatta, ei maanmittausalan palkoista saatu lähellekään kilpailukykyisiä. Vuosisadan

lopulla, 1880-luvulla, onnistuivat maanmittarit saamaan korotuksen työtaksoihin, ja hetken tilanne näytti valoisalta. Alalle antautui yhä enemmän kykeneviä nuoria miehiä eikä vanhempien ammatinharjoittajien tarvinnut enää olla huolissaan ammattikuntansa laadusta. Lupaavalta näyttäneen kehityksen katkaisi kuitenkin vuosidan lopun epävakaa poliittinen tilanne ja sortovuosien voimakkaat venäläistämispyrkimykset. Pattitilanne kesti lähes kaksikymmentä vuotta. 1890-luvun lopulla valmiiksi saatu uusi lakiehdotus sai vahvistuksen vasta itsenäisessä Suomessa 1918.¹⁵ Tilanteeseen ei edes helmikuussa 1891 perustettu Suomen Maanmittariyhdistys voinut alkuvuosinaan juuri vaikuttaa.

Ongelmalliset oppipojat

Koska maanmittaus oli raskasta työtä ja vaati ahkeraa matkustamista, salli kuningas jo Buren ottaa avukseen joko maanmittareita tai, ellei sellaisia ollut tarjolla, kyvykkäitä ja kunnollisten miesten nuoria poikia. Kehnon palkkauksen vuoksi ottivat maanmittarit melko yleisesti tavaksi, että varsinaisen leipätyönsä lisäksi he toimittivat muitakin hommia. Tällöin jäi useasti vaativienkin jakotoimitusten hoitaminen sellaisten oppipoikien harteille, jotka ammattitaitonsa puolesta eivät olleet siihen ollenkaan valmiita. Vuoden 1643 ohjesäännön lopussa mainittiinkin: ”On huomattu suureksi epäkohdaksi se, että maanmittarit, sen sijaan että he itse tekisivät hyvää, uskollista ja hyödyllistä työtä, käyttävät oppilaita, jotka, kulki- en kylästä kylään ja talosta taloon, il-

man ymmärrystä mittaavat tiluksia.”¹⁶

Kun maanmittareiden ennestäänkin jo runsaaseen työmäärään vielä ajan kuluessa lisättiin muun muassa rajankäynti, uusien teiden suunnittelu, riitakatselmukset sekä rakennustonttien sauvoitukset, tuli oppilaan pitämisestä maanmittarille taloudellinen pakko.¹⁷ Koska osoittautui turhaksi yrittää kieltää oppilaiden pito, laadittiin vuosien kuluessa useitakin ohjeita siitä, minkä luontoisa töitä maanmittarit olivat oikeutetut oppilaillaan teettämään ja mitä eivät. Säännöt olivat tarpeen, sillä oppipojat eivät aina suinkaan olleet alan kouluopetusta saaneita. Usein he olivat alalla perhesyistä. Alunalkaen ei oppilaille maksettu varsinaista palkkaa. Aina 1900-luvun alkupuolelle saakka asuivat oppilaat ja auskultantit oppilasaikansa opettajansa luona. Ylöspidon lisäksi kuuluivat matkat oppilaiden työsuhteetuihin, ja vasta 1800-luvun toisella puoliskolla vakiintui tavaksi maksaa oppilaille tietty prosenttiosuus varsinaisesta palkasta.¹⁸

Maanarvon nousun myötä heräsi keskustelu maanmittausoppilaiden käytöstä kenttätöissä uudelleen. Vaaditun kolme luokkaa lyseota käyneet oppilaat olivat parhaimmassa – tai pahimmassa – tapauksessa vasta kaksi- tai kolmetoistavuotiaita. Vuoden oppilasajan jälkeen saattoivat nämä nuorukaiset tehdä itseksensä vaativiakin jakotoimituksia, vaikka vastuu työstä säilyi edelleen päämiehellä.¹⁹ Tilanne herätti runsaasti keskustelua Suomen Maanmittari-Yhdistyksen kokouksissa. Huonosti tehdyistä jakotöistä pelättiin maanomistajille koituvan turhia kustannuksia eikä tilanne ollut omiaan kohottamaan ammattikunnan arvostusta kansalaisten silmissä.

"Korson retkellä 28.-29. IX -23.". Kuva: Prof. Ilvessalo, Maanmittarikillan arkisto.

Oman lisänsä maanmittareiden huonoon maineeseen toi epäilemättä palkkajärjestelmä, joka heikomman työmoraalin omaaville tarjosi oivan porsaanreiän. Michelsen kirjoittaa asiasta seuraavasti: "Moni maanmittari yrittikin parantaa taloudellista asemaansa ottamalla talonpojilta lahjuksia. Tähän oli hyvät mahdollisuudet, sillä talonpojat halusivat jyvityksessä varmistaa itselleen parhaat pellot ja metsäosuudet. Korruptio olikin yleistä ja vakavin tilanne oli Kuopion läänissä, joka maaherra Ramsayn mukaan oli turmeltuneista turmeltunein. Esimerkiksi lääninkamreeri Kustaa Saloniuksen todettiin oikeudessa kiristäneen talonpojilta laittomia maksuja, ottaneen vastaan lahjuksia, kavaltaneen sekä valtion että yksityisten varoja ja haalineen itselleen väkivallalla ja viekkauksella talonpoikien maita. Kaiken lisäksi Salonius oli sekoittanut lääninkonttorin paperit

ja kartat niin pahasti, ettei niistä enää kukaan saanut selvää." ²⁰

Korkeamman asteen käsityöläiset

Maanmittareiden koulutus oli pitkään hajautettuna ympäri maata. Jokaisen maanmittarin tuli vuosittain kouluttaa yksi oppilas, jonka tiedot ja taidot koulutuksen jälkeen punnittiin oman virkakunnan piirissä. Näin ollen ei koulutusta voitu keskitetyksi valvoa. Tämä lienee aiheuttanut sen, että maanmittareiden oppi-isiltään saama koulutus on paikoin ollut hyvinkin heikkoa.

Maanmittauslaitoksen päällikön virkaa 1680-luvulla hoitaneen Carl Gripenhielmin toive saada mittareiden koulutus osin yliopistotasolle toteutui vasta vuoden 1725 ohjesäännössä. Sen mukaan tuli jatkossa alan teoreettinen tietous hankkia joko Kimnaasissa tai

Akatemiassa. Vuonna 1812 annettua maanmittausasetusta, jossa oli myös opetusta, jouduttiin keventämään 1850-luvulla. Syynä oli huono palkkataso, joka näkyi alalle pyrkijöiden vähytenä. Tilanne oli kiusallinen, ja Veikko Heiskanen kirjoittikin myöhemmin asiasta seuraavasti: ”Tähänastisten akateemisen yleissivistyksen ja matemaattisia esitietoja omaavien maanmittarien sijaan tuli jonkinlaisia korkeamman asteen käsityöläisiä, jollaisia maanmittarit 1600-luvun alkupuolella lienevät olleet.”²¹

Vaikka maanmittauksen opetus liittyi läheisesti 1840-luvulla alkunsa saaneiden ns. sunnuntaikoulujen sekä 1847 perustettujen teknillisten reaalikoulujen kehitykseen, ei se kyennyt saavuttamaan tasaveroista asemaan muiden teknillisten alojen rinnalla. Reaalikoulujen muista 4-luokkaisista (1860-luvulla vielä 3-vuotisia) kurseista poiketen oli maanmittausammattikoulun osasto vain kaksivuotinen. Tilanne pysyi ennallaan vielä senkin jälkeen, kun Helsingin teknillinen reaalikoulu vuonna 1872 muutettiin Polyteknilliseksi kouluksi ja edelleen tammikuussa 1879 Polyteknilliseksi opistoksi.²²

Maanmittarikunnan opetuksessa oleviin puutteisiin havahtui ensimmäisenä 1891 perustettu Suomen Maanmittari-Yhdistys. Sen aloitteesta perustettiin 1896 komitea pohtimaan niitä muutoksia, joihin olisi ryhdyttävä tarpeellisen ammattikasvatuksen turvaamiseksi. Komiteaan kuuluivat Otto Savander, Oskar Savander sekä Elias August Piponius. Ehdotus valmistui toukokuussa 1897. Vertailukohtinaan komitea oli käyttänyt Ruotsissa, Saksassa ja Tanskassa käytössä olleita opetussuunnitelmia.²³

Ennen kuin suunnitelmaa ryhdyttiin toteuttamaan, halusi teollisuushallitus asiasta vielä Polyteknillisen Opiston opettajakollegion lausunnon, jota antamaan muodostivat opiston opettaja, maisteri Alfred Petrelius, Senaatin kamreeri Rolf Erenius ja hovineuvos A. Wahlroos komitean sellaista laatimaan. Kolmikon lausunnossaan esittämät ajatukset menivät pahasti ristiin Maanmittari-Yhdistyksen komiteamietinnön kanssa.²⁴ Maanmittausalan opetushenkilöstöllä ja käytännön maanmittaustöitä tekevillä oli jokseenkin eriävät käsityksen alan vaatimista muutostöistä. Osittain opettajakollegion hyväksymässä lausunnossa opintoajan pidentämistä vastustettiin sillä, että sen pelättiin karkoittavan opiskelijoita. Heidän ei uskottu viitsivän nähdä kolmi-vuotista opiskeluvaiivaa joutuakseen maanmittarin vaivalloiselle ja vaatimattomasti palkatulle työuralle.

Kiihossa osapuolet eivät päässeet yksimielisyyteen. Opetukseen tehtiin muutoksia vasta 1900. Osin ne vastasivat Maanmittari-Yhdistyksen toiveita. Oppiaikaa ei kuitenkaan pidennetty, ja harjoitukseen varattu aika jäi edelleen monen mielestä aivan liian lyhyeksi.

Uuden alku

Polyteknikkojen asemaa kohottamaan oltiin Polyteknillisessä opistossa 1858 perustettu Teknologföreningen, jonka vuosikokouksessa 3. toukokuuta 1884 sai alkunsa Polyteknikkojen Yhdistys. Toverihengen luojina, tieteellisen keskustelun ylläpitäjinä ja osin myös vähävaraisten opiskelijoiden eduista huolehtijoina ensimmäiset tekniikan alan

"Ilmajoella 1923." Jako- ja katasteritekniiikan professori E.A. "setä" Piponius. Kuva: Stén, Maanmittarikillan arkisto.

opiskelijayhdistykset löysivät paikkansa niin tekniikan kuin ylioppilaselämänkin maailmoissa. Niiden pontimena lienee myös ollut ajatus kohottaa aliarvostettujen tekniikan opiskelijoiden asemaa suhteessa yliopistoväkeen.

Maanmittariopiskelijoiden eli mosantramppareiden, kuten heitä tuolloin kutsuttiin, asema polyteknikkojen keskuudessa oli ollut eriytynyt alusta saakka, lähinnä johtuen alun suppeammasta koulutusohjelmasta. Suuret opiskelijayhdistykset eivät ammatillisessa mielessä kyenneet ajamaan heidän etujaan. Kuten Panu Nykänen painottaakin, näkyy alkuaikojen opiskelijayhdistysten merkitys nimenomaan ammattikunnan yhtenäisyyden korostajina varsinaisen

opiskeluelämän ulkopuolella.²⁵

Maanmittareiden ammattikunnan aseman huomioiden ei siis olekaan ihme, että maanmittausalan opiskelijat Polyteknillisen opiston toisena, kemistien jälkeen (Kemistiklubin, nykyisen Kemistikillan perustivat kemian opiskelijat vuonna 1891), tietyn alan opiskelijaryhmittymänä perustivat Maanmittariklubin vuonna 1901. Suomen Maanmittari-Yhdistyksen Aikakauskirja mainitsee kymmenennessä vuosikerrassaan 1901, että Polyteknillisen opiston maanmittausammattikoulun opiskelijat ovat lukuvuoden aikana ottaneet tavaksi kokoontua kahdesti kuussa keskustelemaan maanmittausta koskevista kysymyksistä.²⁶ Maanmittarikunnassa 1800-luvun loppupuolella käydyt kiivaat keskustelut sekä alan palkkauksen että koulutuksen kehittämiseksi yhteiskunnan muuttuvia tarpeita vastaaviksi olivat monen mielestä suurelta osin jääneet toteutumatta. Suurin osa ammattikunnasta oli yhä edelleen ilman vakinaista vuosipalkkaa. Virkamiesköyhälistön asema oli kaukana muun insinöörikunnan kasvavasta hyvinvoinnista. Kun kerran jo ammatissa toimivat eivät kyenneet saamaan asiaan parannusta, päättivät opiskelijat kantaa oman kortensa kekoon.

Ensimmäisissä Maanmittariklubin kokouksissa nousivat esille kysymykset oman alan profession vähimmäisvaatimuksista sekä yleiset ja ajankohtaiset ammatilliset kysymykset. Keskustelun tieteellistä tasoa ja arvovaltaa nosti heti alkumetreillä omaksuttu tapa kutsua joku opettajakunnan jäsen pitämään alustuspuheenvuoron ennalta sovitusta aiheesta. Tarve alan erityispiirteiden kartoittamiseen ja alan yhteiskunnalli-

sen merkityksen korostamiseen oli ilmeinen.

Maanmittariklubin välitöntä vaikutusta ammattikuntaan on vaikea arvioida. Klubitoiminnan saamasta lupaavasta alusta huolimatta kuihtui sen toiminta lähes alkumetreillä. Syynä ei niinkään ole pidettävä klubin oletettua tarpeettomuutta tai kykenemättömyyttä täyttää tehtävänsä, vaan lähinnä epävakaata valtiollista tilannetta. Tästä joutui kärsimään myös Polyteknikkojen yhdistys, joka haikaili jopa pakkajäsenyyden perään saadakseen jäsenmääränsä kasvuun.²⁷

Maanmittareilta vielä puuttuva osa?

Maanmittariklubin perustaminen ei ole ainoastaan osa ylioppilasmaailman muuttumista ja Polyteknillisen opiston oppilaiden heräämistä yliopistomaailman tapaan. Klubin syntyä voidaan tarkastella myös osana maanmittareiden ammattiprofession kehitystä. Yhtä lailla kuin Maanmittariklubin (vuodesta 1944 Maanmittarikilta) toiminta on osaltaan jo lähes sadan vuoden ajan ollut muokkaamassa Teknillisen korkeakoulun opiskelijajärjestöjen toimintaa, teekkaritoimintaa ja maanyleistä ylioppilaslaikehdintää, on se ollut aktiivisena yhteiskunnallisena toimijana vaikuttamassa myös edustamansa ammattiprofession kuvaan. Opiskelijajärjestöjen aktiivisuudella on taipumus jatkua myöhemmälläkin iällä.

Maanmittariklubi syntyi itsenäiseksi – ja aluksi yksinäiseksi – toimijaksi Polyteknillisen opiston sisälle. Klubin al-

kuaikojen pöytäkirjat eivät kerro kemistien ja mittareiden yhteistyöstä. Luultavaa onkin, että ainakin tässä tapauksessa poikkitieteellinen yhteistyö oli olematonta. Niin ikään vertikaalisesta toiminnasta, eli klubin suhteesta Teknologiföreningeniin tai tässä tapauksessa lähinnä Polyteknikkojen Yhdistykseen, ei klubin toiminta juurikaan anna viitteitä. Tässä suunnassa yhteyksiä on toki täytynyt olla, mutta luultavaa onkin, että kontaktit tapahtuivat lähinnä henkilötasolla. Maanmittariklubin aktiiveilla lienee ollut lusikkansa sopassa myös Polyteknikkojen yhdistyksessä.

Maanmittariklubin lupaava alku ei kauan kestänyt. Toiminta lopahti alkuunsa, ja vasta syyskuussa 1905 koontui uudelleen toimintaansa aloittava klubi pohtimaan jämerämpiä suuntaviivoja. Osallistujat päättivät yksimielisesti, että kokouksia tulnaisiin vastedes pitämään säännöllisesti. Puheiden katteeksi perustettiin ohjelmatoimikunta vastaamaan kokousten asiallisesta sisällöstä sekä työkomitea, jonka alkajaisiksi tuli hoitaa suhteita Polyteknikkojen yhdistykseen päin.²⁸ Viisi vuotta klubin varsinaisen perustamisen jälkeen sen toimintaan tuli organisoituja piirteitä. Työkomitean perustaminen kielii alkavasta institutionalisoitumisesta. Suhteiden vakiinnuttaminen edellyttää toiminnallisen volyymin kasvua. Suhteiden vakiinnuttaminen suhteessa Polyteknikkojen yhdistykseen oli alku. Vasta II maailmansodan päättymisen jälkeen oli aika kypsä silloin jo nimensä Maanmittarikillaksi muuttaneen opiskelijayhdistyksen ja maanmittausalan järjestöjen ja yritysten tiiviille yhteistyölle.

Luomalla suhteita oman ammattialansa katto-organisaatioihin opiskelija-

järjestö vakiinnuttaa paikkansa osaksi ammattikuntaa. Tilanteen rauhoittuminen ja suhteiden tiivistyminen vie järjestöä yhä lähemmäs yhteiskuntaa. Järjestöstä tulee yhteiskunnallinen muuttuja, joka toimii kaksisuuntaisesti: se sekä antaa että ottaa. Aikaa myöten opiskelijajärjestöjen mahdollisuus vaikuttaa yhteiskuntaan tai yhteiskunnan, kuten poliittisten päätösten, yritysten ja alan katto-organisaatioiden, vaikutus opiskelijajärjestöön valottaa kuvaa tieteen todellisesta autonomiasta sekä erityisesti tieteen ja teollisuuden kytkökisistä. Vaikuttamisen halu ei suuntaudu ainoastaan opiskelijajärjestöstä ulospäin. Aktiivisesti toimivasta opiskelija-

järjestöstä saattaa tulla ammattiprofessionille oiva vaikuttamisen kanava.

Oikea-aikainen syntyminen?

Maanmittariklubi syntyi juuri oikeaan aikaan. Ammattikunnan maineessa oli parantamisen varaa vielä 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Klubia ei kuitenkaan, ainakaan tietoisesti, perustettu ammattikunnan painostuksesta tai sen

Eestin retki v. 1929. Oik. ylh.: "Hurjina nämä pojat lähtivät ja aluevedet taakseen jättivät." Oik. alh.: "Kaks vanhaa syltää ja kyynärä." Vas.: "Mikä lie torni". Kuvat: Maanmittarikillan arkisto.

mainetta parantamaan, vaan lähinnä yhdistämään saman alan opiskelijoita ja ajamaan heidän etujaan. Ensisijainen tavoite oli maanmittausalan opetukseen puuttuminen ja maanmittareiden aseman kohottaminen Polyteknillisen opiston sisällä. Toisaalta ammattikunnan ja alan opiskelijoiden välillä oli vakiintunut yhteys jo ennen Maanmittariklubin perustamista. Alalla vahvana aina 1600-luvulta asti ollut oppipoikainsituutio tutustutti monet opiston opiskelijat työhön ja vanhempaan mittarikuntaan jo ennen varsinaisten opintojen aloittamista.

Ammattikunnan suhtautumisesta alan opiskelijajärjestön syntymiseen antaa osviittaa Suomen Maanmittari-Yhdis-

tyksen Aikakauskirjan sivut. Siellä seurattiin toimintaa varsin aktiivisesti, ilmoiteltiin kokouksista ja tehtiin selkoa ekskursion tapahtumista. Aikakauskirja myös huomioi klubin perustamisen välittömästi sen tapahduttua. Näin ei olisi tapahtunut, mikäli kiinnostusta ei olisi ollut. Maanmittariklubin perustaminen tuskin havahdutti ammattikuntaa 1900-luvun alussa. Klubin perustaminen, ja erityisesti toiminnan jatkuminen, on kuitenkin epäilemättä vaikuttanut ammattikunnan muotoutumiseen. Maanmittariklubi on ottanut – ja sille on se suosiolla annettu – paikkansa kiinteänä ja aktiivisena osana maanmittareiden ammattikuntaa.

”Vuohtujoen suulla 4.IX -25 klo. 4 ap.” Kuva: Maanmittarikillan arkisto.

- ¹ Michelsen 1999, s. 5.
² Haggrén 1998.
³ Michelsen 1999, s. 34.
⁴ Gustafsson 1933, s. 14.
⁵ Jutikkala 1983, s. 16, 17.
⁶ Ks. esim. Michelsen 1999, s. 59.
⁷ Michelsen 1999, s. 60.
⁸ Gustafsson 1933, s. 14.
⁹ Gustafsson 1933, s. 155-161; Kuusi 1933, s. 59, 60.
¹⁰ Rauhala 1933, s. 5-9, 20-27.
¹¹ Ks. esim. Rauhala 1933, s. 130-150.
¹² Rauhala 1933, s. 153-161.
¹³ Gustafsson 1933, s. 34, 35; Ks. myös Suomen maanmittarit 1628-1928, s. 1.
¹⁴ Rauhala 1933, s. 25, 34-37; Suomen Maanmittari-Yhdistyksen Aikakauskirja (SM-YA) 1918, s. 135.
¹⁵ SM-YA 1918, s. 136.
¹⁶ Gustafsson 1933, s. 21.
¹⁷ SM-YA 1909, s. 2-5.
¹⁸ SM-YA 1910, s. 255.
¹⁹ SM-YA 1896, s. 125.
²⁰ Michelsen 1999, s. 91.
²¹ Heiskanen 1933, s. 4, 5, 19, 27; Wiiala 1983, s. 726-728.
²² Heiskanen 1933, s. 28-31; Nykänen 1998, s. 54, 56, 59, 60, 68, 71; Savander 1899, s. 126, 128; Wiiala 1983, s. 278, 279.
²³ SM-YA 1898, s. 29, 30, 1899; Maanmittari-Yhdistyksen asettaman valiokunnan mietintö kokonaisuudessaan, ks. SM-YA 1899, s. 29-39.
²⁴ Polyteknillisen Opiston opettajakollegin hyväksymä lausunto maanmittariostasopn oppihjelman muutoksesta, ks. SM-YA 1898, s. 72-85.
²⁵ Nykänen 1998, s. 75.
²⁶ SM-YA 1901, s. 138.
²⁷ Hanski 1997, s. 64 taulukko.
²⁸ MK 25.9., 23.10., 15.11.1905. MKA.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS:

Maanmittarikillan arkisto (MKA), Espoo
 Suomen Maanmittari-Yhdistyksen Aikakauskirja

- GUSTAFSSON 1933: Alfred A. Gustafsson, Maanmittarikunta ja mittaus-työt ruotsinvaltion aikana. Toim. Kyösti Haataja, Väinö Ahla, K. W. Rauhala, L. A. Tenho. Suomen Maanmittauksen Historia, I osa. Porvoo 1933.
 HAGGRÉN 1998: Henrik Haggrén, Maanmittauksen tieteenalan tulevaisuus. Maankäyttö 1/1998.
 HANSKI 1997: Jari Hanski, Polin suojiin me saavumme taas. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta 125 vuotta. Jyväskylä 1997.
 HEISKANEN 1933: V.A. Heiskanen, Suomen Maanmittareiden ammattio-petus 1633-1933. Toim. Kyösti Haataja, Väinö Ahla, K.W. Rauhala, L.A. Tenho. Suomen Maanmittauksen Historia, III osa. Porvoo 1933.
 JUTIKKALA 1983: Eino Jutikkala, Tilusjaat ja tilusmittaukset ennen isoajakoa. Maanmittaus Suomessa 1633-1983. Maanmittaushallitus. Helsinki 1983.
 KUUSI 1933: Sakari Kuusi, Isojako Suomessa vuosina 1757-1809. Toim. Kyösti Haataja, Väinö Ahla, K.W. Rauhala, L.A. Tenho. Suomen Maanmittauksen Historia, I osa. Porvoo 1933.
 MICHELSEN 1999: Karl-Erik Michelsen, Viides sääty. Insinöörit suomalaisessa yhteiskunnassa. Helsinki 1999.
 NYKÄNEN 1998: Panu Nykänen, Käytännön ja teorian välissä. Teknillisen opetuksen alku Suomessa. Jyväskylä 1998.
 RAUHALA 1933: K.W. Rauhala, Maanmittauslaitoksen järjestely ja maanmittaushallinto Venäjänvaltion aikana. Toim. Kyösti Haataja, Väinö Ahla, K.W. Rauhala, L. A. Tenho. Suomen Maanmittauksen Historia, II osa. Porvoo 1933.
 SAVANDER 1899: Otto Savander, Maanmittaus-ammattikoulu. Gustaf Mattson. Polytekniska institutet i Finland 1849-1899. Helsingfors 1899.
 SUOMEN MAANMITTARIT 1628-1928. Nimi ja henkilöluettelo. Helsinki 1929.
 WIIALA 1983: Arvid Wiiala, Maanmittausalan koulutus ja tutkimus. Maanmittaus Suomessa 1633-1983. Maanmittaushallitus. Helsinki 1983.